

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА  
У БЕОГРАДУ

Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације **”Улога жена у друштвеном и културном животу Пожаревца крајем XIX и почетком XX века”** кандидата мр Драгане Милорадовић.

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Београду, одржаној 14. 04. 2016. године, изабрани смо у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Улога жена у друштвеном и културном животу Пожаревца крајем XIX и почетком XX века* коју је поднела, Драгана Милорадовић магистар етнологије и антропологије.

Прочитали смо докторску дисертацију и подносимо Већу следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

**1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:**

Драгана Милорадовић је рођена 1964. године у Пожаревцу, где је 1983. завршила гимназију. Дипломирала је 1989. на Филозофском факултету Универзитета у Београду на Одељењу за етнологију. Од 1994. године била је ангажована на пројекту „Рурална и урбана култура централног Балкана од средњег до XX века“ на Филозофском факултету у Београду. У периоду од 1991. до 1998. године радила је као наставник клавира у музичкој школи у Пожаревцу. Од 1998. године запослена је у Историјском архиву у Пожаревацу као архивиста. Последњих 16 година ради на пословима вишег архивисте, односно руководиоца Одељења информативне и културно-просветне делатности. Након полагања стручног архивистичког

испита 2001. године ангажована је на пројектима који обухватају мултидисциплинарно истраживање архивске грађе Историјског архива у Пожревацу. Драгана Милорадовић је 2014. године одбранила Магистарски рад: *Костим као сегмент социокултурних промена у Пожаревцу на крају XIX и почетком XX века*. Објавила је више научних радова из области етнологије и архивистике.

Докторска дисертација мр Драгане Милорадовић *Улога жена у друштвеном и културном животу Пожаревца крајем XIX и почетком XX века* припада области историјске и социо-културне антропологије. Теза је настала као резултат вишегодишњих интердисциплинарних истраживања расположивих архивских извора из Историјског архива у Пожаревцу, Архива Србије, Архива Југославије, Архива Војводине, и других необјављених извора од настанка Краљевине Србије, преко периода Првог светског рата до тридесетих година XX века. Анализирани су штампани медији. У раду је коришћена релевантна литература о социокултурним односима и процесима модернизације.

Докторска дисертација мр Драгане Милорадовић има 287 страна компјутерски обрађеног текста (проред: 1,5; величина слова: 12; фонт: Times New Roman) и 18 страна документације која садржи библиографију коришћене литературе, као и списак необјављених и објављених архивских извора. Поред *Увода* (с.13-28) и *Закључка* (с. 276-287), рад садржи четири целине које су издељене на следећа поглавља: *Архивски извори у реконструкцији друштвених промена и положаја жена у Пожаревцу током XIX века* (с.29-65), *Освајање јавне сфере живота* (с.70-208), *Анализа: простори сусретања "приватног" и "јавног" живота* (с.218-275).

## **2. Предмет и циљ дисертације**

Предмет докторске дисертације је улога жена у друштвеном и културном животу Пожаревца крајем XIX и почетком XX века. Циљ дисертације је сагледавање историјских и модернизацијских промена и процеса који су утицали на начин живота пожаревачког становништва и процес борбе жена за стицање родних, личних и грађанских права.

## **3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању**

Главне претпоставке од којих је кандидаткиња пошла у истраживању јесте да су *критични догађаји* утицали на активности жена у јавном друштвеном и културном животу Пожаревца и да постоје велике разлике по питању активности жена у неколико истраживаних хронолошких равни.

Кандидаткиња сматра да је могуће уз помоћ дијахронијског, историјског и антрополошког приступа истраживати друштвени и културни

живот Пожаревца у дужем временском периоду – од наслеђа Кнежевине, настанка Краљевине Србије, преко периода Првог светског рата до тридесетих година XX века, као целовиту појаву, кроз призму стицања одређених права жена и промена у породичном и јавном животу.

#### 4. Кратак опис садржаја дисертације:

Кандидаткиња је у *Уводу* дефинисала предмет, циљ и теоријско-методолошки оквир истраживања.

У поглављу *Архивски извори у реконструкцији друштвених промена и положаја жена у Пожаревцу током XIX века*, Драгана Милорадовић је анализирао урбане и социјалне промене у Пожаревцу од четврте деценије XIX века на основу објављених извора, литературе и доступне архивске грађе Кнежеве канцеларије која документује свакодневни живот на кнежевом и кнегињином двору у Пожаревцу, као и утицај кнегиње Љубице на женску популацију. Закључује да је период прве владавине Кнеза Милоша и његове наредбе које се односе на урбанизацију Пожаревца-почетак процеса модернизације у Кнежевини Србији.

На основу расположиве архивске грађе, као и збирке црквених матичних књига са подручја вароши/града Пожаревца од 1837. до 1930. године, које се чувају у Историјском архиву у Пожаревцу, посебно грађе Протопрезвитерата, Драгана Милорадовић је реконструисала ступање у брак, брачне односе и развод. Анализирајући проблеме које је решавао Духовни суд, уочила је промене које су се одиграле у друштву у сфери приватног од 1836-1889. године.

У следећем поглављу *Освајање јавне сфере живота*, кандидаткиња је анализирао: просветне прилике у Пожаревцу, обухватајући школовање у основним, занатским школама, гимназији и на факултетима. Предмет њене анализе биле су жене у здравству и запослене жене. На основу бројних извора и литературе реконструисала је културни живот у Пожаревцу крајем XIX и почетком XX века. Анализирао је улогу жена у хуманитарним удружењима: добротворним фондовима и задужбинама, као и грађанским и сталешким удружењима.

Указала је на драматичне промене које донео Први светски рат. У последњој целини овог поглавља анализирао је улогу жена након Великог рата и промене у сфери приватног на примеру јавног простора, дружења и забава у Пожаревцу.

У поглављу *Анализа: простори сусретања "приватног" и "јавног" живота*, кандидаткиња је дала анализу истраживаних периода названих *доба*, временског оквира који је у својим истраживањима користила Драгана Антонијевић, а који је, како кандидаткиња истиче, прилагодљив

'недогађајној' историји и антропологији свакодневног живота. Издвојила је важне процесе који се дешавали у *(Пре)доба-време које је претходило*, наглашавајући активности кнеза Милоша и кнегиње Љубице у Пожаревцу. Закључује да "традиционално у том периоду добија нове вредности, потврду националног идентитета и суверенитета, а модерно тек долази са Запада и уграђује се у системе вредности и правила понашања". У овом поглављу анализира три периода: *Прво доба – од последњих деценија XIX века до Првог светског рата*; *Друго доба – „време бола и поноса“*; *Треће доба – после рата; нови талас*. Ауторка сматра да су *критични догађаји* утицали на активности жена у јавном, друштвеном и културном животу Пожаревца. Указује на утицај драматичних политичких и ратних догађаја на положај жена, прелаз из модернизацијског хода у ратни период, потом у мирнодопско време и процесе који су утицали на обликовање нових вредности и положаја жена у друштву. Закључује да су у ратним годинама многе жене биле принуђене "да преузму улогу мушкарца, да привређују, пре свега у привреди и индустрији, да буду главе куће, али и да се нађу на фронту, најчешће као болничарке. После Првог светског рата, када је Србија остала без огромног броја радно способних мушкараца,...) жене су се масовније укључивале у производњу јер су биле принуђене да зарађују".

Ауторка се на крају овог поглавља бави променама кроз које је пожаревачко становништво пролазило, објашњавајући процесе и темпо модернизације у анализираним временским сегментима.

Истражујући доступну архивску грађу, као и објављене изворе, Драгана Молорадовић је закључила да је "образовање, посебно образовање женске деце, било пресудно и за експанзију процеса модернизације у Пожаревцу у периоду од краја XIX до тридесетих година XX века". У *Закључку* ове дисертације обухваћени су резултати до којих је кандидаткиња дошла истражујући улогу жена у друштвеном и културном животу Пожаревца крајем XIX и почетком XX века.

## **5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:**

Докторска дисертација Драгане Милорадовић представља значајан допринос бољем познавању положаја жена, приватног живота, јавне сфере, социокултурних односа и процеса модернизације у Пожаревцу. Архивска истраживања о брачним и породичним односима, које је кандидаткиња презентовала у раду, допринеће бољем познавању положаја жене у Пожаревцу крајем XIX и почетком XX века. Резултати ове докторске дисертације представљају основу за даља интердисциплинарна истраживања.

## 6. Закључак

Сматрамо да је кандидаткиња темељним познавањем архивских извора и интердисциплинарним приступом у изради ове теме допринела бољем познавању улоге жена у јавном животу Пожаревца крајем XIX и XX века.

Имајући у виду чињенице изнете у овом реферату, предлагемо Наставно-научном већу Филозофског факултета да одобри одбрану докторске дисертације „**Улога жена у друштвеном и културном животу Пожаревца крајем XIX и почетком XX века**“ -кандидаткиње мр **Драгане Милорадовић**.

У Београду, 18. 04. 2016.

КОМИСИЈА

др **Сенка Ковач**, редовни професор (ментор)  
Филозофски факултет у Београду

др **Љубодраг Димић**, редовни професор  
Филозофски факултет у Београду

др **Илдико Ердеи**, ванредни професор  
Филозофски факултет у Београду

др **Данијела Велимировић**, доцент  
Филозофски факултет у Београду

др **Предраг Марковић**, научни саветник  
Института за савремену историју